

елемент зіставлення, що постає суттєвим у ключі типологічного порівняння фактів, подій, тенденцій, явищ і закономірностей.

Бібліографія:

1. Гранчак І.М., Зимомря М.І. (1989). Ю.І. Гуца-Венелін: слово про вченого. *Ю.І. Венелін і розвиток міжслов'янських взаємозв'язків*. Ужгород. С. 1-12.
2. Гранчак І.М., Зимомря М.І. (2002). Ю.І. Гуца-Венелін – засновник болгаристики в Росії та в Україні. Ужгород. С. 5-13.
3. Гуца-Венелін Ю. Древние и нынешние болгары в политическом, народописном, историческом и религиозном их отношении к россиянам. М., 1829; 1841.
4. Динчев К.Л. (1992). Българският фолклор в локално-регионалното му разнообразие. София. 280 с.
5. Зимомря М.І. (1991). Болгари і Закарпаття. *Болгаристика в системе общественных наук*. Харьков. С. 140-141.

ЗВУЧАННЯ БУДЖАЦЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ У ЧІЙШІЇ

Олена Бухнієва

кандидат педагогічних наук, доцент

Лариса Банкул

доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

bukhnievaolena@gmail.com

Важко знайти в Європі інший такий регіон, який був би населений представниками найрізноманітніших національностей, як Бессарабія. На початку ХХ століття, крім руських, там проживали молдавани, євреї, українці, болгари, німці, греки, вірмени і цигани, які кочували по її різних містечках. А в стародавні часи, ще до панування турків, тут мешкали римляни, гуни, угорці, печеніги, половці, поляки, усіх важко перерахувати. Благодатний край з чудовим кліматом і з чудовими природними умовами. В Бессарабії великий О.С. Пушкін

приступив до написання свого геніального творіння – роману у віршах «Євгеній Онєгін».

Деякий період до 1940-х років Бессарабія була окупована Румунією. Але культура багатьох народів, зокрема молдавського, українського, єврейського, болгарського продовжувала існувати, одночасно зазнаючи нових віянь, особливо музичних. І це не випадково. Румунський мелос доставляв Бессарабії справжню поетичну насолоду своєю щирою сердечністю, теплотою і оригінальністю. А якщо пісня – душа народу, то румунський народ не був повинен у тому, що всюди розвішувалися таблички: «Говоріть тільки по-румунськи». Багатомовна Бессарабія говорила і співала на різних мовах.

І ніхто не спромігся зупинити широкий музичний розлив, в якому переважали і румунська і російська пісня, і молдавська, і болгарська, і єврейський фольклор.

Той період взагалі характеризується активною культурною діяльністю. На румунській мові друкуються газети, журнали, книги, наукові роботи, ставляться театральні п'єси, проводяться концерти. Були утворені хорові колективи – «Дойна» під керівництвом священика Георгіу-Суліна, хор єпархіального ліцею на чолі з диригентом Олександром Крістя, хор кафедрального собору під керівництвом священика Березовського.

Провідними культурними товариствами даного періоду були «Черкул Молдовенеск», головною метою якого було залучення до румунської культури, і «Спілка письменників Бессарабії», створені в 1939 році для захисту прав письменників і підтримки молодих талантів.

Швидкими темпами розвивалося мистецтво Бессарабії. Цінні полотна залишили художники Р. Окушко, М. Березовський, А. Нікулеску, В. Чікерскій і інш. В цей час створює свої безсмертні твори скульптор А. Племядяле, автор ряду мініатюр і бюстів, виконаних з мармуру, дерева та слонової кістки [1].

В середині 20-го століття одним з провідних теоретиків-фольклористів був Петро Федорович Стоянов [1]. Він народився в 1934 році в селі Чійшія (зараз с. Городне Болградського району

Одеської області), в сім'ї сільського музиканта. До 1968 року П. Стоянов працював завідувачем фольклорним кабінетом Республіканського Будинку народної творчості в Кишиневі. Після цього, до кінця життя, діяльність П. Стоянова пов'язана з Академією наук Молдови. У 1992 р. він отримав науковий ступінь Доктора мистецтвознавства. Об'єктом його наукових інтересів стали молдавська і болгарська народна музика.

Вивчаючи звукові системи молдавської та болгарської народної пісні, вчений відкрив і теоретично обґрунтував тональні мікро- і макроструктури, що знайшли своє вираження в серії модульних систем, названих їм ладовими парадигмами. На цій основі П. Ф. Стоянов приходить до висновку про те, що молдавська (румунська) і болгарська народна пісня є яскравою ілюстрацією теоретичних положень античної музичної доктрини, що свідчить про континуум в музичному мисленні різних етносів, епох і культур [4].

Результати досліджень вченого знайшли своє відображення у безлічі опублікованих їм наукових робіт. Серед них монографічні дослідження: «Ритміка молдавської дойни» (1980), «Молдавський мелос і проблеми музичного ритму» (1985), «Питання формування ладу і мелодика в молдавській пісні» (1989), «Б'лгарска народна пісня. Тоналност, лад і мелодика» (2006) [4].

Його батько Тодор (Федір) Стоянов був справжнім знавцем болгарської народної музики, і цим популярний у всій Південній Бессарабії. Він заклав основи музичних виконавчих традицій, якими в минулому і сьогодні відомо його рідне село. Відзначимо, що воно славиться своєю багатою болгарською пісенною і інструментальною спадщиною. Тільки в відомий збірник болгарського фольклориста академіка Миколи Кауфмана увійшло понад 80 творів болгарського фольклору. Свого часу захистив кандидатську дисертацію брат дослідника П.Ф. Стоянова – Степан Федорович Стоянов. Його дисертація була присвячена філософсько-музичній темі: «Питання динаміки музичного простору в творах Бели Бартока»[3].

Народився Степан Стоянов в 1935 році в бессарабському болгарському селі Чійшія в родині згаданого народного музиканта Тодора Стоянова. Закінчивши Кишинівське музичне училище ім. Ш. Няги, а потім Кишинівську консерваторію, С. Стоянов деякий час очолював відділ фольклору Республіканського Будинку народної творчості, де вивчав молдавський і болгарський музичний фольклор Бессарабії.

Значним є внесок музиканта в розвиток молдавського народного мистецтва, а також мистецтва болгар краю. Він був акордеоністом і керівником оркестру ансамблю «Міоріца», який свого часу гідно представляв народне мистецтво Молдови на міжнародному рівні. Він є одним з творців і художнім керівником першого республіканського болгарського ансамблю «Родолюбець» (Тараклія), який відзначений багатьма республіканськими і міжнародними нагородами. Значна роль С. Стоянова в розвитку буджацького фольклорно-етнографічного ансамблю рідного села Чійшія (Городнє), відомого своїм національним репертуаром і талановитими виконавцями. Перебуваючи в гущі болгарських культурних заходів, С.Стоянов заражав людей своїм родолюб'ям.

На початку 50-х років С. Стоянов, як вчитель співу, керував хоровим колективом при сільській школі містечка Чійшія Болградського району Південної Бессарабії. У той час при сільському клубі з'явився змішаний хор під керівництвом О.Е. Шапошникова. Першим його акомпаніатором був сільський музикант В.С. Стойнов. Хор складався з колгоспників і працівників підприємств. Чотирма роками пізніше з'явився хор С.Ф. Стоянова. Потім ці два хори об'єдналися в один, який налічував понад 50 учасників. У репертуарі були російські, українські та болгарські пісні.

Трохи пізніше в клубі з'явилися і танцюристи, які ставили номери на основі місцевого буджакського фольклору. Їх керівником була М.С. Семкова, яка протягом декількох років керувала танцювальною фольклорною групою. Потім з Болгарії були запрошені фахівці високої майстерності – Михайл Миланов і Митко Діанка, які в короткий час поставили кілька болгарських

народних танців, з якими фольклорна група гастролювала по всій країні під керівництвом І.О. Топал.

На той час розширився і склад музикантів, який переріс в солідний оркестр народних інструментів. Серед музикантів оркестру були наступні: скрипка – І.В. Каіш, В.І. Каіш; кеменче – С.А. Атанасов, Д.І. Семков, Ф.І. Йовчев, М.П.Мінковський; духові інструменти: труба – П.І. Каіш, Г.Д. Терзі; кларнет – І.Г.Пинті, П.Г. Мінковський, П.Г. Атанасов, С.І. Арабаджи; кавал – Ф.Г. Семков (Тодаро Лічув); свірка – І.Г. Гайдаржи (Іван Зойкян); акордеон – В.С. Стойнов (завдяки цьому талановитому музиканту в Чійшії з'явилася ціла плеяда акордеоністів); інші акордеоністи: П.І. Димиров, Н.І. Іванов, П.Г. Буюклі. Пізніше в оркестрі грав ще один прекрасний акордеоніст П.П. Стойнов; баяністи: П.П. Кожухар, І.І. Іванов, Г.Л. Чепразов; даул: В.П. Турлак, В.В.Фарима, Г.Г. Бочковарь і інші виконавці.

Об'єднавшись, художня інструментальна та вокальна самодіяльність села Чійшія стала одним великим ансамблем, якому чійшійці дали дуже звучну назву – «Ізвор», що в перекладі з болгарської означає «джерело».

Оркестр народних інструментів «Ізвор» багато років є зразком виконання буджацької народної музики. Публіка з великим інтересом чекає виступів цього ансамблю. Манера виконання, аранжування музичних композицій проникають в душу кожного слухача, зачіпають самі близькі серцю звуки, піднімають настрої. Оркестр активно бере участь в заходах обласного і державного рівнів, а також у багатьох зустрічах президентів і представників адміністрацій різних країн, наприклад Болгарії, Румунії, Албанії.

За розвиток буджацької культури, збереження бессарабської культурної спадщини та високу виконавську майстерність 12 квітня 1968 року ансамбль болгарської пісні і танцю «Ізвор» отримав почесне звання «Народний». І ось уже більш півстоліття він з гордістю носить його. У 1971 році художній керівник ансамблю О.Е. Шапошников по лінії Міністерства культури СРСР був нагороджений Орденом Леніна. У 1975 році Народний ансамбль пісні і танцю «Ізвор» став учасником Всесоюзної Виставки

Досягнень Народного Господарства СРСР, де отримав високу нагороду – Малу Золоту медаль ВДНХ СРСР.

Оркестр народних інструментів «Чійшій» – учасник багатьох конкурсів, а також заходів обласного та державного рівнів. Завдяки високій майстерності керівника П.Г. Міньковського, оркестр в 1990 році підтвердив звання «Народний». Зараз оркестром керує М.І. Пинті, який продовжив яскраві національні традиції виконавства цього колективу.

Беззмінним керівником танцювального колективу Чійшії протягом 23 років є Г.Г. Радов. Темпераментні буджацькі фольклорні хоро, запальні танці, поставлені їм, призводять глядачів в захват. Старша танцювальна група Народного ансамблю «Ізвор» брала участь у багатьох фестивалях, оглядах і конкурсах. Георгій Радов з числа своїх випускників створив в місті Одеса нову групу «Радов Фолк Денс».

Жіноча вокальна група «Чійшійка» почала свою творчу діяльність в 1978 році. Тоді її керівником був вчитель школи М.Г. Недельчев. Відомий композитор з Болгарії Найденов зробив для вокального ансамблю музичні обробки популярних місцевих болгарських пісень, які придбали більш цікаве звучання. Потім пісні для ансамблю обробляв С. Ф. Стоянов. У 1990 році керівництво вокальною групою було передано хормейстеру ансамблю О.І.Буруковой, яка є її керівником по сьогоднішній день. Сценічним костюмом для вокалісток з ініціативи М. Г. Недельчева і А. М. Константинової став один з варіантів національного буджацького одягу чійшійчанок, який збереглася майже в кожному болгарському будинку.

У 2016 році вокальна група «Чійшійка» розширила свій репертуар, в її програму увійшли румунські, українські та російські народні пісні. За сприянням сільської ради, з'явилися і українські костюми. Ансамбль також є учасником багатьох конкурсів і фестивалів. Сьогодні учасниці групи не тільки співають, а й показують буджакські чійшійські народні обряди, як на рідній сцені, так і в різних куточках України та Болгарії.

Народний ансамбль «Ізвор» багатий солістами. Його учасники

виступають на великих сценах різних країн. Так, Н. Недельчева сьогодні співає в державному ансамблі «Філіп Кутєв» в Софії (Болгарія); А. Алавацька співає в професійному болгарському ансамблі «Родолубие» в Тараклії (Молдова); Л.Семкова підкорює сцени Болгарії; Н. Панайтова виступає в складі вокального гурту «Гердан». Яскравим носієм буджацького фольклору є володар «золотого голосу» Бессарабії, провідний соліст Народного ансамблю «Ізвор» – І.Мінковський.

У «Чійшійки» росте гідна зміна – дівчинки молодшого та середнього шкільного віку з вокальної групи «Звіздиці» під керівництвом Є. Шлопак, які подають великі надії у справі зберігання та розвитку національного бессарабського фольклору.

Буджацький фольклор – це своєрідна історична пам'ятка, яка впродовж віків збережена нашими предками, передається і переспівується нащадками із покоління в покоління. Народні пісні, обрядові традиції та святкування календарних та релігійних свят, цікаві народні перекази і легенди збиралися народом впродовж багатьох років у співпраці з активними співачками і співаками місцевих пісень, переповідачами легенд і переказів, народної поезії та музичної фольклористики [2]. Народний ансамбль «Ізвор» виконує функції зберігачів буджацького фольклору, етнографії, хранителів народного мелосу, митців-бессарабців, популяризує і зберігає народну творчість, вивчає і поширює бессарабську народну скарбницю.

Бібліографія:

1. Бостан Г. (1985). Типологическое соотношение и взаимосвязи молдавского, русского и украинского фольклора. Кишинев.

2. Іваницький А. (1997). Українська музична фольклористика [Текст]: Навчальний посібник. К. Заповіт. 319 с.

3. Іваницький А. (2007). Історична Хотинщина. Музично етнографічне дослідження. Збірник фольклору. Навчальний посібник з музичної фольклористики для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–IV рівнів акредитації. Вінниця.

4. Червенков Н. (2018). Историческа българистика в Република Молдова. *Bulgaristica istorică din Republica Moldova*. Сборник. Съставител : Иван Думиника. Кишинев : Lехон-Prim. 688 с.

PAVEL BOȚU – RAPSODUL BUGEACULUI

Олена Голованова

кандидат філологічних наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

elena.univ@ukr.net

Pavel Boțu, poet și publicist român basarabean originar din Bugeac, un reprezentant important al generației șaizeciste, a venit în literatură dintr-o zonă pitorească, de la gurile Dunării, aducând în poezia și proza românească aromele locului și ale limbajului.

Poezia lui Pavel Boțu este aproape de noi, pentru că zice despre lucruri dragi, despre pământ și baștină, despre mamă și prunc, despre «copiii anilor 30» și despre istorie, despre creator și despre atâtea altele, ale lumii și ale omului, le zice într-o formă simplă, uneori – cu vibrații de doine. Auzim în versurile lui foșnetul ierburilor și vânturilor sudice, clipocitul apelor din Bugeac, melodia blândă și unduitoare a fluierului, ne lăsăm impresionați de nostalgia copilăriei.

S-a născut la 14 iulie 1933 în familia lui Petre Tudosie Boțu și a Anei Domete Munteanu în comuna Ceamașir, județul Izmail, Regatul României. Anii grei de război îi vede cu ochi de copil, în anul 1947 moare tatăl, Pavel rămânând la 14 ani unicul bărbat în familie. S-a văzut în față cu datoria sfântă de a-i ajuta pe cei apropiați în anii cumpliți de secetă și foamete. Atunci s-a verificat tăria, rezistența și setea de viață a poetului. A absolvit școala medie din satul natal. Își continuă studiile la Școala Pedagogică din Izmail, apoi, la Școala Pedagogică din Akerman (azi Belgorod-Dnestrovskii). În anul 1952 a absolvit Școala Pedagogică cu eminentă. Este admis la Institutul Pedagogic «Ion Creanga» din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie.

După absolvirea institutului, scrie și publică primele versuri. Începe activitatea literară în anul 1959 cu cartea de poezie «Baștina» și este numit lucrător literar la ziarul «Moldova Socialistă», secția Literatura, Cultură și Artă. În 1961 este numit șef de secție, după care